

СТОМАТОЛОГІЯ

<https://doi.org/10.35339/msz.2020.87.02.09>

УДК 616:314-007.285-08-052

Н.С. Хрол

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ЗВЕРНЕНЬ ПАЦІЄНТІВ ІЗ ЧАСТКОВОЮ ВТРАТОЮ ЗУБІВ У СТОМАТОЛОГІЧНІ КЛІНІКИ

Проведено анкетування 102 пацієнтів у вікових групах від 18–30 до 65 років і старше. Установлено статеву-вікову структуру населення, що звертається в державну і приватну клініку по ортопедичну стоматологічну допомогу. Частіше за все звертаються особи у віці 40–49 років. Жінки звертаються по допомогу у 2 рази частіше за осіб чоловічої статі. Існують серйозні відмінності, пов'язані в основному з неоднорідним соціальним складом, освітою тих, що звернулися у клініку, та рівнем їхніх доходів. Високоосвічені пацієнти прагнуть потрапити до престижної установи по ортопедичну допомогу. Більшість пацієнтів мають середній рівень доходу. Мотивація звернень – збереження здоров'я.

Ключові слова: стоматологія, ортопедична допомога, часткова втрата зубів, стоматологічні захворювання, анкетування.

Актуальність теми

Стоматологічне лікування є одним із наймасовіших видів медичної допомоги. За даними ряду авторів, поширеність стоматологічних захворювань серед дитячого населення досягає 75–95 %, серед дорослого – 100 % [1–3]. Частка звернень з приводу стоматологічних захворювань серед загальної кількості звернень по медичну допомогу населення досягає 20–25 %. Звернення до лікарів-стоматологів знаходяться на другому місці після звернень до дільничних лікарів-терапевтів [4], що свідчить про високу потребу населення в цьому виді медичної допомоги. Більшість скарг і претензій останніми роками пацієнти висувують лікарям-стоматологам, причому частка їх постійно збільшується: у 1996 році вона становила 9,6 %, у 1999-му – 17 %, а у 2011-му – 24,7 % [5, 6]. Невдалі результати протезування знімними зубними протезами і відмова від користування ними становлять від 20,0 до 56,1 % [7, 8], головною причиною цього є низька якість ортопедичного лікування [9].

© Н.С. Хрол, 2020

На жаль, існуюча організаційно-правова форма комунальних стоматологічних закладів не відповідає сучасним економічним умовам та зумовлює недостатню медичну й економічну ефективність стоматологічної допомоги, яка надається в цих закладах [10].

Анкетування, або опитування як метод дослідження відоме з давніх часів і з успіхом використовується в різних галузях медицини, а також у соціологічних, соціально-психологічних, економічних, демографічних та інших дослідженнях. Сьогодні опитувальники, анкети та шкали широко застосовуються для динамічного оцінювання тяжкості стану і прогнозу у тяжкохворих, визначення профпридатності, у наукових дослідженнях. Перспективним є використання анкетування як методу ранньої діагностики різних соціально значущих захворювань.

У зв'язку з цим метою даного дослідження є з'ясування мотивів звернень пацієнтів із частковою втратою зубів у стоматологічні клініки, підпорядковані МОЗ України.

Матеріал і методи

Науковою базою дослідження були: державна і приватна стоматологічні заклади МОЗ України у м. Києві; для суцільного дослідження – приватний стоматологічний заклад України стоматологічна клініка «Платон»; для проведення клінічних та лабораторних досліджень – Стоматологічний медичний центр НМУ імені О.О. Богомольця. Дослідження проводили протягом 2016–2019 років. З метою надання ефективної ортопедичної допомоги необхідно було визначити потреби в ортопедичному лікуванні на основі методики соціального опитування, для чого проводили аналіз форми первинної облікової документації № 43/0 «Медична карта стоматологічного хворого» і анкетування пацієнтів, що звернулися в клініку.

Проведено анкетування 102 пацієнтів у вікових групах від 18–30 до 65 років і старше.

У дослідженні використовували такі методи:

- системний підхід і системний аналіз – для проведення кількісного і якісного аналізу

значення обсягу спостережень у соціологічних, експертних дослідженнях, а також оцінки ймовірності їх результатів;

- соціологічний – для дослідження ставлення пацієнтів, лікарів-стоматологів і організаторів охорони здоров'я щодо стану, проблем та шляхів удосконалення стоматологічної допомоги;

- концептуального моделювання – для розробки інтегрованої моделі комунальної стоматологічної поліклініки, адаптованої до сучасних економічних умов;

- клінічної та лабораторної діагностики – для обстеження стоматологічних хворих, оцінювання статусу ротової порожнини;

- експертних оцінок – для отримання незалежних оцінок і визначення доцільності розроблених концептуальних підходів та моделі комунального стоматологічного закладу у сучасних економічних умовах.

Результати дослідження

Характерний віковий склад обстежених пацієнтів подано в *табл. 1*. Установлено, що

Таблиця 1. Розподіл пацієнтів, які звернулися в державну та приватну клініки м. Київ, за віком

Вік, років	Місце обстеження, клініка				Усього	
	державна		приватна клініка		звернень	%
	звернення	%	звернення	%		
18–30	8	11,3	8	26	16	16
31–39	12	16,9	8	26	20	20
40–49	20	28,2	6	19	26	25
50–64	18	25,3	4	13	22	22
65 і старше	13	18,3	5	16	18	18
Усього	71	100	31	100	102	100

проблем в організації стоматологічної допомоги та обґрунтування методології реструктуризації муніципальних стоматологічних закладів та розробки моделі муніципальної стоматологічної поліклініки, діючої на умовах державно-приватного партнерства;

- медико-статистичний – для аналізу ресурсного забезпечення і діяльності системи комунальних стоматологічних закладів, ви-

найчастіше в клініку звертаються особи у віці 40–49 років (25 %). Частка пацієнтів інших груп менша: у 31–39 років – 20 %, у 50–64 роки – 22 %, у 65 років і старше – 18 %. Найменше, як встановлено, звертаються по ортопедичну стоматологічну допомогу пацієнти у віковій групі 18–30 років – 16 %.

Пацієнтів різних вікових груп було розподілено за статтю (*табл. 2*). Установлено, що

Таблиця 2. Розподіл пацієнтів різних вікових груп, які звернулися по ортопедичну стоматологічну допомогу, за статтю

Стать	Групи пацієнтів за віком, років					У середньому (стандартизований показник)
	18–30	31–39	40–49	50–64	65 і старше	
Чоловіча	65,2	42,3	28,5	26,7	36,7	33,88±4,11
Жіноча	34,8	57,7	71,5	73,3	63,3	66,12±4,11

жінки частіше звертаються по ортопедичну допомогу у клініку, ніж чоловіки: відповідно 63,3 і 36,7 %.

Важливе значення в ході дослідження мало вивчення рівня освіти пацієнтів, що звертаються в клініку по ортопедичну стоматологічну допомогу. За даними опитувальника, переважна кількість обстежених (76,7 %) – це люди з вищою освітою (табл. 3). Серед тих, хто звертався по ортопедичну стоматологічну допомогу менш за все було осіб із середньою освітою (8,34 %).

Таблиця 3. Розподіл пацієнтів різних вікових груп, що звернулися в клініку по ортопедичну стоматологічну допомогу, за рівнем освіти

Освіта	Групи пацієнтів за віком, років					У середньому (стандартизований показник)
	18–30	31–39	40–49	50–64	65 і старше	
Середня	35,5	7,0	10,4	3,6	–	8,34±2,40
Середня спеціальна	36,0	13,7	18,5	15,6	23,3	23,3±3,07
Вища	29,5	79,3	73,2	82,1	76,7	76,7±4,02

Отримані показники свідчать про те, що високоосвічені люди за інших рівних умов прагнуть потрапити до престижної установи за отриманням ортопедичної стоматологічної допомоги. Проте при цьому важливе значення має рівень доходів респондентів і можливість оплачувати ними досить дороге останніми роками ортопедичне лікування. Інформацію щодо стану платоспроможності опитаних пацієнтів подано в табл. 4.

Таблиця 4. Розподіл пацієнтів, які звернулися в клініку по ортопедичну стоматологічну допомогу, за рівнем доходів

Рівень доходу	Групи пацієнтів за віком, років					У середньому (стандартизований показник)
	18–30	31–39	40–49	50–64	65 і старше	
Високий	2,5	9,1	13,5	6,4	–	1,72±1,13
Середній	55,5	81,0	75,0	72,2	34,0	34,0±4,25
Низький	44,0	11,9	13,5	78,6	36,0	36,0±3,43

Як установлено, більшість тих, хто потребував ортопедичного стоматологічного ліку-

вання (36,0 %), мають низький рівень доходу, вони звертаються саме в університетські клініки, основним критерієм для цих пацієнтів є збереження власного здоров'я. Високий рівень доходів пацієнтів, що звертаються в клініку, мають лише 1,7 % обстежених. Характерно, що середній рівень доходу має практично третя частина тих, хто звертаються у клініку по ортопедичну стоматологічну допомогу.

Висновки

Установлено статеві-вікову структуру населення, що звертається в державну і при-

ватну клініку по ортопедичну стоматологічну допомогу. Частіше за все звертаються особи у віці 40–49 років. Жінки звертаються по допомогу у 2 рази частіше за осіб чоловічої статі.

Існують серйозні відмінності, пов'язані в основному з неоднорідним соціальним складом, освітою тих, що звернулися у клініку, та рівнем їхніх доходів. Високоосвічені пацієнти прагнуть потрапити до престижної установи по ортопедичну допомогу. Більшість пацієнтів

мають середній рівень доходу. Мотивація звернень – збереження здоров'я.

Список літератури

1. Вивчення потреби населення України в стоматологічній ортопедичній допомозі, визначення трудового навантаження стоматолога-ортопеда, виробничого плану зубного техника і їх оптимальне співвідношення в структурі стоматологічних установ // Звіт про НДР/ОНДІС № ДР 0195 V 021252 / керів. В. А. Лабунець. – Одеса, 1997. – 365 с.

2. Наказ МОЗ України від 25.05.06 № 319 «Про затвердження норм робочого часу для працівників закладів та установ охорони здоров'я». – Режим доступу :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0696-06#Text>.

3. Лабунець В. А. Методичні аспекти уніфікованої системи обліку і контролю праці стоматологів-ортопедів і зубних техніків в Україні : метод. рекомендації / В. А. Лабунець, В. Р. Григорович. – Одеса, 1999. – 12 с.

4. Удосконалення методики індивідуального розрахунку величини витрат робочого часу зубних техніків на виготовлення сучасних видів зубних протезів : метод. рекомендації / [С. А. Шнайдер, В. А. Лабунець, Ю. Г. Романова та ін.]. – Київ, Одеса : Удача, 2014. – 17 с.
5. Збірник загальних нормативно-правових положень з ортопедичної стоматології і зуботехнічного виробництва / [В. А. Лабунець, С. А. Шнайдер, В. В. Лепський та ін.]. – Одеса – Черкаси, 2015. – 971 с.
6. Визначення нормативної потреби дорослого міського населення в стоматологічній ортопедичній допомозі і розрахунок необхідного числа лікарських посад з ортопедичної стоматології // Звіт про НДР/ОНДІС № ДР 0198 V 007805/ керів. В. А. Лабунець. – Одеса, 1999. – 140 с.
7. Хлебников К. В. Государственно-частное партнерство: экономическое содержание и институциональные границы / К. В. Хлебников // Экономические науки. – 2011. – № 7 (80). – С. 131–135.
8. Черемухіна О. М. Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої системи профілактики хвороб ока та його придатків у сільських мешканців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мед. наук : спец. 14.00.33 «Соціальна медицина» / О. М. Черемухіна. – Харків, 2015. – 31 с.
9. Черепанова Е. В. Оценка экономического ущерба от потерь здоровья населения / Е. В. Черепанова // Научное сообщество студентов XXI столетия. Экономические науки : материалы VI студ. междунар. заочной науч.-практ. конф. – Новосибирск, 2012. – С. 834–840. – Режим доступа : URL: <http://sibac.info/archive/economy/6.pdf>.
10. Савчук О. В. Комплексне медико-соціальне обґрунтування реструктуризації муніципальної системи стоматологічної допомоги із залученням сучасних клінічних інноваційних технологій та менеджменту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мед. наук : спец. 14.01.22 «Стоматологія», 14.02.03 «Соціальна медицина» / О. В. Савчук. – Ужгород, 2019. – 48 с.

References

1. Zvit pro NDR/ONDIS № DR 0195 V 021252. (Kerivnyk Labunets V.A.). Vychennia potreby naseleння Ukrainy v stomatolohichnii ortopedychnii dopomozi, vyznachennia trudovoho navantazhennia stomatoloha-ortopeda, vyrobnychoho planu zubnoho tehniky i yikh optimalne spivvidnoshennia v strukturi stomatolohichnykh ustanov [Research Report № DR 0195 V 021252. (Head Labunets V.A.). The study of the needs of the population of Ukraine in dental and orthopedic care, determining work load of the dentist-orthopedist, a production plan of a dental technician and their optimal ratio in the structure of dental institutions]. (1997). Odessa, 365 p. [in Ukrainian].
2. Nakaz MOZ Ukrainy № 319 vid 25.05.06 «Pro zatverdzhennia norm robochoho chasu dlia pratsivnykiv zakladiv ta ustanov okhorony zdorovia» [Order of the Ministry of Health of Ukraine № 319 of 25.05.06 «On approval of working hours for employees of health care institutions»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0696-06#Text> [in Ukrainian].
3. Labunets V.A., Hryhorovych V.R. (1999). *Metodychni aspekty unifikovanoi systemy obliku i kontroliu pratsi stomatolohiv-ortopediv i zubnykh tehnikiv v Ukraini: metodychni rekomendatsii* [Methodical aspects of the unified system of accounting and control of work of dentists-orthopedists and dental technicians in Ukraine: guidelines]. Odessa, 12 p. [in Ukrainian].
4. Schnaider S.A., Labunets V.A., Romanova Yu.H. et al. (2014). *Udoskonalennia metodyky indyvidualnoho rozrakhunku velychyny vytrat robochoho chasu zubnykh tehnikiv na vyhotovlennia suchasnykh vydiv zubnykh proteziv: metodychni rekomendatsii* [Improving the method of individual calculation of the cost of working time of dental technicians for the manufacture of modern types of dentures: guidelines]. Kyiv, Odessa: Udacha, 18 p. [in Ukrainian].
5. Labunets V.A., Shneider S.A., Lepskiy V.V., Rozhko M.M., Diieva T.V., Diiev Ye.V., Kaniura O.A. (2015). *Zbirnyk zahalnykh normatyvno-pravovykh polozhen z ortopedychnoi stomatolohii i zubotehnichnoho vyrobnytstva* [Book of General regulations for prosthetic dentistry and dental production]. Odessa, Cherkasy, 971 p. [in Ukrainian].
6. Zvit pro NDR/ONDIS № DR 0198 V 007805. (Kerivnyk Labunets V.A.). Vyznachennia normatyvnoi potreby dorosloho miskoho naseleння v stomatolohichnii ortopedychnii dopomozi i rozrakhunok neobkhdnoho chysla likarskykh posad z ortopedychnoi stomatolohii [Research Report № DR 0198 V 007805. (Head Labunets V.A.). Determining the regulatory needs of the adult urban population in

dental orthopedic care and calculating the required number of medical positions in orthopedic dentistry] (1999). Odessa, 140 p. [in Ukrainian].

7. Khlebnikov K.V. (2011). Hosudarstvenno-chastnoie partnerstvo: ekonomicheskoe sodержaniie i institutsionalnyie hranitsy [Public-private partnerships: economic content and institutional boundaries]. *Ekonomicheskie nauki – Economic Sciences*, № 7 (80), pp. 131–135. Retrieved from <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/07/19/1265212268/25.pdf> [in Russian].

8. Cheremukhina O.M. (2015). Medyko-sotsialne obgruntuvannia optymizovanoi systemy profilaktyky khvorob oka ta yoho prydatkiv u silskykh meshkantsiv [Medico-social substantiation of the optimized system of prevention of eye diseases and its appendages in rural residents]. *Doctor's thesis*. Kharkiv, 31 p. [in Ukrainian].

9. Cherepanova Ye.V. (2012). Otsenka ekonomicheskoho ushcherba ot poter zdorovia naseleniia [Assessment of economic damage from loss of health of the population]. Proceedings from *Nauchnoe soobshchestvo studentov XXI stoletia. Ekonomicheskie nauki: materialy VI studencheskoi mezhdunarodnoi zaochnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii – Scientific community of students of the XXI century. Economic Sciences: materials of the VI student international correspondence scientific and practical conference. (pp. 834–840)*. Novosibirsk. Retrieved from URL: <http://sibac.info/archive/economy/6.pdf> [in Russian].

10. Savchuk O.V. (2019). Kompleksne medyko-sotsialne obgruntuvannia restrukturyzatsii munitsypalnoi systemy stomatolohichnoi dopomohy iz zaluchenniam suchasnykh klinichnykh innovatsiinykh tekhnolohii ta menedzhmentu [Complex medical-social substantiation of restructuring of the municipal dental care system with the introduction of modern clinical innovation technologies and management]. *Doctor's thesis*. Uzhgorod, 48 p. Retrieved from <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/19795> [in Ukrainian].

Н.С. Хрол

ИЗУЧЕНИЕ МОТИВАЦИИ ОБРАЩЕНИЙ ПАЦИЕНТОВ С ЧАСТИЧНОЙ ПОТЕРЕЙ ЗУБОВ В СТОМАТОЛОГИЧЕСКИЕ КЛИНИКИ

Проведено анкетирование 102 пациентов в возрастных группах от 18–30 до 65 лет и старше. Установлена поло-возрастная структура населения, которое обращается в государственную и частную клиники за ортопедической стоматологической помощью. Чаще всего обращаются люди в возрасте 40–49 лет. Женщины обращаются за помощью в 2 раза чаще лиц мужского пола. Существуют серьезные различия, связанные в основном с неоднородным социальным составом, образованием обратившихся в клинику и уровнем их доходов. Высокообразованные пациенты стремятся попасть в престижные учреждения за ортопедической помощью. Большинство пациентов имеют средний уровень дохода. Мотивация обращений – сохранение здоровья.

Ключевые слова: стоматология, ортопедическая помощь, частичная потеря зубов, стоматологические заболевания, анкетирование.

N.S. Khrol

STUDY OF MOTIVATION OF APPEALS OF PATIENTS WITH PARTIAL LOSS OF TEETH TO DENTAL CLINICS

A survey of 102 patients in age groups from 18–30 to 65 years and older was carried out. The sex-age structure of the population, which turns to public and private clinics for orthopedic dental care was established. Most often people are 40–49 years old. Women seek help 2 times more often than males. There are serious differences mainly related to the heterogeneous social composition, education of those who applied to the clinic and their level of income. Highly educated patients strive to get into prestigious institutions for orthopedic care. Most patients have an average income. Motivation for appeals is to preserve health.

Keywords: dentistry, orthopedic help, partial loss of teeth, dental diseases, questioning.

Надійшла 26.06.20

Відомості про автора

Хрол Ніна Сергіївна – кандидат медичних наук, доцент кафедри ортопедичної стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна.

Адреса: Україна, 03680, м. Київ, вул. Зоологічна, 1, к. 322.

Тел.: +38(067)220-37-68.

E-mail: Khrolnina@gmail.com.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3208-9057>.